

Öppet brev till Landsbygdsminister Peter Kullgren

Hästsporten behöver moderniseras och en förändring av dess organisation måste ske

Är hästen en arbetskamrat eller ett offer för våldsutövning? Den frågan ställde Ryttmästaren Dag Nätterqvist till bland annat Jordbruksverket redan 1998. Sedan dess har mycket hänt, men dessvärre inte till det bättre. Hästsporten genomlever just nu en mycket kraftig och helt berättigad kritikstorm, med konsekvenser för hästnäringen som helhet som följd.

Publiken, tillsammans med en växande skara utövare, anser att hästarnas välfärd har varit underordnad vinstintresset under alltför lång tid, och att sportens reglementen inte fungerar för att skydda hästarna mot våld, bruk av smärtsam utrustning och forcerade träningsmetoder. Våldet inom vissa delar av hästsporten är så systematiserat och normaliserat att både utövare och organisationer i decennier har sett på utan att reagera. Först nu när allmänheten har väckt debatt har sporten nyvaket inlett små försök att se sig själv med nya ögon, men det går väldigt trögt och det finns en klar problematik i att sportens egna organisationer och profiler, premierade av hierarkiska strukturer och med egenintressen, ska driva det mycket välbehövliga förändringsarbetet.

Svenska staten och hästnäringen är nära sammanbundna. Hästnäringen omsätter drygt 32 miljarder kronor¹ och beräknas generera drygt 6 miljarder kronor i skatteintäkter årligen². Därtill är näringen delvis finansierad genom spelbolaget ATG, med en majoritet statliga styrelseledamöter, som genom spelintäkter årligen betalar ut stora summor till trav- och galoppsporten (kring 1,5 miljarder kronor)³, samt till Hästnäringens nationella stiftelse (55 miljoner kronor)⁴. Trots statens nära koppling till näringen så präglas hästnäringen och hästsporten av bristande transparens och toppstyrning där många återkommande namn har suttit i hästnäringens ledarpositioner under många år.

Vi önskar att svenska staten, som lagstiftare och intressent i hästnäringens verksamhet och omsättning, ställer krav på hästsportens organisationer att säkerställa att hästar inte utsätts för våld och smärta under vårt nyttjande av dem. För att detta ska kunna ske kan inte sportens organisationer tillåtas verka i det fördolda på det sätt som man gjort under många decennier. Hästnäringen har ett mycket stort förtroendekapital hos både allmänhet och myndigheter, som inte har funnit det nödvändigt att granska sporten och ställa kritiska frågor förrän nu. Nu är det dock hög tid att staten ser över hur hästsporten är organiserad i Sverige.

Hästsportens organisationer kan inte granska sig själva

Hästsportens organisationer lyfter gärna fram policydokument och interna grupperingar som har till uppgift att driva djurskyddsfrågorna som exempel på det goda arbete man uppgår att man ägnar sig åt. Problemet är att dessa grupperingar inte delar med sig av vad man sysslar med och att det finns klara intressekonflikter i att kritisera sin egen verksamhet. Sammantaget kan man konstatera att det på pappret finns många fina initiativ, men att de ger ytterst lite resultat. Några exempel:

- *Svenska Ridsportförbundets hästvälfärdsråd*: Inrättades 2020. Inga mötesanteckningar tillhandahålls, mötesfrekvens och dagordningar är inte offentliga, och inga konkreta förslag eller åtgärder har offentliggjorts.
- *Hästnäringens Nationella Stiftelses djurvälståndskommitté*: Har funnits minst sedan 2010. Lämnar remissvar och ordnar möten för hästnäringens

organisationer. Tar inte emot allmänna frågeställningar om hästvelfärd och för inga protokoll över sina möten.

- *Svensk travsports avdelning för hästvelfärd och antidopning*: Hanterar egenkontrollprogrammet Travarhälsan och antidopnings- och smittskyddsarbete. Uppgifter om dödsfall, skador, dopning o.dyl. lämnas inte ut. En djurskyddsspecialist är anställd med doktorandtjänst, delvis finansierad av den egna organisationen, vilket väcker frågor kring akademisk frihet.
- *Svensk galopps licens- och utbildningskommitté*: Behandlar ärenden kring utfärdande av licenser. Har bland annat under flera år utfärdat licens till en ökad tränare med djurförbud men lämnar inte ut sina mötesprotokoll.
- *LRF Häst*: Anges ofta som en stark aktör inom hästnäringen då deras syfte är att verka för goda förutsättningar för hästföretagande i Sverige. Trots detta saknar man mål eller riktning för hästvelfärd.
- *Sveriges veterinärförbund*: Veterinärer har ett mycket stort inflytande över debatten då de genom sin akademiska tyngd och professionella gärning har mandat att uttala sig som experter i närapå alla områden som rör djurhälsa. Detta trots att många veterinärer är dåligt uppdaterade på hästvelfärd och den senaste forskningen, exempelvis kring skadeläget i hästars munnar som en följd av bettanvändning.

Många av de veterinärer som har riktat kritik mot hästsporten har ansetts vara kontroversiella och har ibland blivit ifrågasatta från bl.a. sportens utövare. Veterinärer som uttalar kritik mot utvecklingen i sporten riskerar därigenom att tappa sitt kundunderlag, sina uppdrag och sin försörjning, vilket är ett gott exempel på att hästsporten vilar på upprätthållande strukturer som är svåra att komma åt att förändra inifrån. Sveriges Veterinärförbund har tills nyligen hållit låg profil i debatten, men har under året genom engagerade ledamöter haft dialog angående Svenska Ridsportförbundets stewardmanual och också framfört offentlig kritik till Sveriges televisions rapportering av dressyr tävlingar. Veterinärkåren är en viktig aktör och måste våga driva på för förbättrad välfärd för sporthästar, och för det krävs en stark branschorganisation som backar upp progressiva veterinärer.

Myndigheternas tillkortakommanden gällande hästvelfärd

Förutom hästnäringens egna organisationer har statliga myndigheter uppdrag att utöva tillsyn och verka för ett gott djurskydd inom hästsporten, men inte heller här fungerar det tillfredsställande. Några exempel:

Jordbruksverket: Central myndighet med ansvar för tävlingsdjurskyddet. Särskilt utsedda banveterinärer ska fungera som statens garant för djurskyddet vid hästsporttävlingar med "hög djurskyddsrisik", dvs. ridsporttävlingar på elitnivå och samtliga trav- och galopplopp som genomförs i Sverige. Jordbruksverket har ändrat sina rutiner kring banveterinärernas dokumentation, så att den inte längre är lika transparent och detaljerad. Banveterinärernas arbetsmiljö inom trav- och galoppsporten har dock varit föremål för hård kritik under många år, med orimliga förutsättningar att genomföra sitt arbete och med flera exempel på hot och trakasserier från de tävlande och där Svensk Travsport aktivt motarbetat veterinärer som polisanmält kuskare som brukat våld mot hästarna.

Länsstyrelserna: Jordbruksverket har delegerat tillsynsansvaret för djurskyddet till länsstyrelserna. Förutom att länsstyrelserna har mycket knapp budget för djurskyddstillsyn, vilket redan tidigare gör att tillsynen koncentrerats nästan uteslutande till akuta anmälningsärenden, har dessutom ett glapp i tävlingsdjurskyddet skett. Detta då länsstyrelserna fokuserar på djurhållning (och i liten utsträckning djurtransporter) och inte alls hantering och skötsel av djur på tävling. Djurskyddstillsyn i samband med tävling sker därför inte någon egentlig utsträckning, utan länsstyrelserna hänvisar till banveterinären. Banveterinär finns dock endast

vid de största tävlingarna i landet, och en veterinär hinner omöjligt kontrollera hela tävlingsområdet med stallar, transporter, framridning och stallplaner, utan har fullt upp med att besikta hästar inför start och bevaka tävlingsmomentet. Det innebär att den statliga djurskyddstillsynen på de flesta tävlingar är obefintlig, och att djurskyddet är helt överlåtet åt sporten själv att bevaka.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

Universitetet är myndigheter och statligt finansierade. När det gäller hästvelfärd har SLU ett särskilt viktigt uppdrag som enda universitet i Sverige med djurhälsoutbildningar, och där den mesta forskningen inom hästvelfärd bedrivs.

Nationellt centrum för djurvelfärd (SCAW): När SLU genom ett regeringsuppdrag bildade SCAW år 2013 var det många som såg fram emot en ny stark aktör i djurvelfärdsdebatten. Under SCAW:s elvaåriga verksamhet har man inom området häst dock framförallt ägnat sig åt fortbildning för djurskyddsinspektörer och har svarat på remisser. Som europeiskt djurvelfärdscenter för idisslare och hästdjur har man också stöttat EU-kommissionen i frågor kring djurskyddstillsyn och -regelverk för hästar och idisslare. Åren 2022-2023 inledde man arbetet med ett informationsmaterial kring utbildning, träning och tävling av hästar (vilket färdigställts och publicerats 2024), samt arrangerade ett par seminarier. Under 2023 togs också initiativ till en samverkansgrupp för hästvelfärd i syfte att skapa samordning av välfärdsfrågorna, men intresset har tyvärr varit svagt från berörda sportorganisationer.

Veterinärutbildningen: Sveriges lantbruksuniversitet bedriver landets enda utbildning av veterinärer. Det medför ett mycket stort ansvar för att ständigt uppdatera utbildningens innehåll med aktuell forskning, men också utifrån den etiska kompass som styr människans nyttjande av djuren. Just nu är den kompassen på väg att riktas om som konsekvens av djurskyddsproblemen i hästsporten. Veterinärutbildningen behöver belysa denna debatt och klargöra veterinärens ansvar och inflytande i hästvelfärdens fortsatta utveckling i Sverige.

Vad behövs?

Staten och sporten har båda ett gemensamt ansvar för att förstärka djurskyddet för sporthästar, men olika inflytande ger också olika förutsättningar för förändringsarbete.

Resultat från olika studier vittnar exempelvis om en skadefrekvens i hästars munnar 35-80%⁵ beroende på studie och så kan vi inte ha det.

Detta bör staten göra:

- Tillsätta en utredning över hur hästnäringen och hästsporten ska organiseras, med utgångspunkt i att förstärka djurskyddet och förstärka hästvelfärden genom principer som bygger på transparens i sportens organisationer och ökade kontroller.
- Uppdra åt Jordbruksverket att ta ett större ansvar för utrustning inom hästsporten, genom att
 - kartlägga den utrustning som förekommer och vilken utrustning som kan anses vara ett djurskyddsproblem
 - förbjuda utrustning som orsakar skador (ex. mycket skarpa bitt) och som syftar till att maskera symtom på smärta (ex. huvudstång, tungband, murphybländare mm)
 - kräva förprovning av ny utrustning innan den tillåts inom hästsport. Detta kan göras inom ramen för det redan existerande kravet om förprovning av ny teknik och utrustning men om som myndigheten hittills inte låtit omfatta utrustning som sitter på hästen.

- Uppdra åt Jordbruksverket att tillse att alla tävlingshästar besiktas individuellt och utan utrustning både innan och efter start på tävlingar med hög djurskyddsrisik.
- Mer resurser till länsstyrelsernas djurskyddstillsyn och ett tydligt uppdrag att utöva tillsyn av tävlingsverksamhet
- Villkora ATG:s utdelning till sporten och hästnäringen mot en årlig offentlig djurskyddsrapport från sportens organisationer, med siffror över olyckor och dödsfall, blödande munnar och hovar, dopning, bruk av otillåten utrustning etc.
- Öronmärka pengar till forskningsprojekt för ökad välfärd för sporthästar
- Ställa krav på fortbildning inom djuretik och hästvälfärd för Sveriges veterinärkår
- Tillsätta ett oberoende nationellt råd för hästvälfärd med ett statligt uppdrag att verka för förbättrade villkor för tävlingshästar och att djurskyddslagen följs vid tävling med hästar

Detta bör sporten göra:

- Införa djurskyddslagens skrivning § 1 (kap 3) om att det är *förbjudet att träna eller tävla med djur på ett sådant sätt att det utsätts för lidande* i alla hästsportorganisationers reglementen
- Ta ansvar för att personer med relevant kompetens tillsätts i ledarposition i sportens organisationer
- Införa hårdare straff för grova överträdelser mot hästsportens uppförandekod och reglemente, där avstängning och polisanmälan alltid följer som konsekvens när en häst utsätts för grovt våld
- Omarbeta reglementen och i förlängningen utarbeta nya tävlingsformer för en framtida hästsport med utgångspunkt i hästars naturliga beteende och vetenskapliga principer för inlärning
- Fortbildning inom djuretik och hästvälfärd för både utövare och organisatörer
- Ställa krav på att veterinärer med uppdrag inom hästsport skall kunna uppvisa särskild kompetens inom djuretik och hästvälfärd

Referenser:

1. <https://ridsport.se/om-oss/statistik>
2. <https://hastnaringen.se/app/uploads/2018/11/samhallsekonomiska-effekter-av-hastnaringen.pdf>
3. <https://omatg.se/wp-content/uploads/2024/02/atg-q4-2023.pdf>
4. <https://hastnaringen.se/finansiering/>
5. <https://www.vr.se/swecris#/project/2023-00474> Formas

Följande personer står bakom denna skrivelse och vädjar därigenom till landsbygdsministern om en förändring;

Maja Alexius, dipl. hästskötare

Ulrika Alm Bergvall, docent i etologi

Anna Bergh, EquiEthics

Linda Bardach, agronom

Anders Bergqvist, leg. veterinär, fd. banveterinär i travsporten

Öyvind Berven, leg. veterinär och hästodontolog

Maria Bucht, EquiEthics

Katja Bårring, dipl. Yrkeslärare och bettkonsult

Ebba Camitz, dipl. beridare, Science of Motion-instruktör, Låssa Equestrian

Eva Carlsson, Hästvälfärdsgruppen

Anders Darenius, leg. veterinär, fd. banveterinär i travsporten

Christina Drangel, ridlärare, hästutbildare, tysk B-tränarlicens

Victoria Eade, fd. amatörtränare inom travsport
Anders Eriksson, hästutbildare
Yvonne Forsberg Anjeby, dressyrtränare
Annelie Hellström, leg. veterinär
Louise Hernander, etolog, Hästvälfärdsgruppen
Gigi Isacsson, dipl. hästmassör
Jenny Johansson Berggren, podden Människan och Hästen
Lars-Åke Johansson, hästföretagare
Sally Karlsson, podden Människan och hästen
Lena Kjellström, klassisk ridinstruktör Ecole de Légèreté
Evelyn Kyrk, agronom
Anne Källgren, Kyrsta Häst, författare och CR-instruktör nivå III
Katarina Linge Hag-Ekholm, Compassion in World Farming
Ulrika Lönn, överdomare
Carina Sundström, EquiEthics
Gunnel Söderback, Hästvälfärdsgruppen
Susanne Åkesson, författare och grundare av Westernklick
Helene Waaler, hästföretagare, utbildare, tränare
Per Hendrik Waaler, hästföretagare, utbildare, tränare
Maria Yttermyr, ordförande Belöningsbaserad Hästträning i Sverige